

Revidering av naturreservatet Ängsö i Västerås kommun

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken det område som avgränsas på bifogad karta, bilaga 1, som naturreservat. Naturreservatets namn är Ängsö.

För att tillgodose syftet med reservatet beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken att nedan angivna föreskrifter ska gälla för reservatet (se reservatsföreskrifter).

Länsstyrelsen fastställer samtidigt, med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. skötselplanen för naturreservatets långsiktiga vård (bilaga 6). Länsstyrelsen är förvaltare av naturreservatet.

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 7 kap. 7 § miljöbalken att Länsstyrelsens beslut den 3 februari 1993 (dnr 231-163-89) om bildande av naturreservatet Engsö i Västerås kommun med tillhörande föreskrifter och skötselplan, samt Länsstyrelsens beslut den 27 maj 2009 (dnr 511-3007-09) om ny föreskrift ska upphöra att gälla när föreliggande beslut vunnit laga kraft.

Reservatsföreskrifter

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkning i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet.

Utöver vad som annars gäller är det förbjudet att:

- 1 anordna upplag annat än på plats som anvisas av naturreservatsförvaltaren. Föreskriften gäller inte tillfälliga upplag för jord- och skogsbrukets behov på åkermark.
- 2 bedriva täkt av berg, sten, grus, sand, lera, jord eller torv. Föreskriften gäller inte befintliga husbehovstäkter på fastigheterna Kurö 1:1 och Kurö 1:2,
- 3 nydika. Underhåll av befintliga diken får dock ske. Täckdikning av befintlig åkermark får också ske,
- 4 utföra invallning,
- 5 avverka träd, gallra, röja, så, plantera, eller vidta annan skogsvårdande åtgärd, ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle inom det område

som markerats på bilaga 2. Föreskriften omfattar dessutom alla öar, holmar och skär understigande 10 ha,

- 6 skogsodla åker, ängs- eller betesmark och nedlagd åker ängs- eller betesmark. Föreskriften gäller även skogsodling i energiotvinningsyfte,
- 7 använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel utanför mark som markerats tomtmark eller åker på bilaga 2 eller 3,
- 8 införa för området främmande djur- eller växtart, med undantag för växtarter på tomtmark och åker som markerats på bilaga 2 eller 3,
- 9 odla upp skogsmark och naturlig betesmark. Nedlagd åker inom det område som markerats som åker på bilaga 3, får dock återupptas,
- 10 uppföra helt ny byggnad eller annan anläggning (exempelvis, jaktorn, mast eller brygga). Föreskriften gäller inte mark- eller luftledningar, stängsel och andra hägnader,
- 11 riva, flytta, utföra till- eller påbyggnad på befintlig byggnad, som markerats som "särskilt värdefull byggnad" på bilaga 4,
- 12 ändra utseendet på byggnad som pekats ut som "särskilt värdefull byggnad" på bilaga 4 (exempelvis ändra färgsättning, grund-, tak- eller fasadmateriäl, dörr- eller fönsteröppningar),
- 13 Avstycka fastighet från fastigheterna Ängsö gård 2:1 och Ängsö Prästgård 1:1.

Dessutom är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

- 14 anlägga mark- och luftledningar. Föreskriften gäller inte tomtmark som angetts på bilaga 2,
- 15 anlägga ny väg, ta bort väg, bredda eller rätta befintlig väg samt anlägga parkeringsplats, led, bro eller spång,
- 16 borra, spränga, gräva, schakta, muddra, utfylla eller tippa. På tomtmark som markerats på bilaga 2 gäller förbudet endast sprängning och schaktning eller fyllning som varaktigt ändrar markens höjdläge mer än 0,5m,
- 17 uppföra stängsel eller andra hägnader, med undantag för på tomtmark och åker som markerats på bilaga 2 eller 3,
- 18 tillföra växtnäringsämne (naturlig gödsel, handelsgödsel, rötslam) eller jordförbättringsmedel med undantag för på tomtmark och åker som markerats på bilaga 2 eller 3,
- 19 bedriva vasslätter. Föreskriften gäller inte undanhållande av vass vid befintliga bad, bryggor och båthamnar,
- 20 att avverka/ta ned alléträd längs vägar i direkt anslutning till bebyggelse,

- 21 riva, flytta, utföra till- eller påbyggnad av befintlig byggnad eller anläggning, som **inte** markerats som "särskilt värdefull byggnad" på bilaga 4,
- 22 ändra utseendet på befintlig byggnad eller anläggning som **inte** markerats som "särskilt värdefull byggnad" på bilaga 4 (exempelvis ändra färgsättning, grund, tak eller fasadmateriäl, dörr- eller fönsteröppningar),
- 23 anordna eller upplåta mark för orienteringstävlingar, skyttetävlingar eller militära övningar.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelse att tåla visst intrång
Fastighetsägare och innehavare av särskilt rätt förpliktas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med naturreservatet.

1. utmärkning av reservatet,
2. utplacering av informationstavlor,
3. öppethållande av "åker och nedlagd åker" som markerats på bilaga 3 om detta inte kan ordnas genom markägares eller brukares försorg,
4. hävd (bete och slåtter) och restaurering (exempelvis röjning, gallring, bränning och plantering av ek) av ängs- och hagmarker,
5. naturvårdande åtgärder i skogsmark som markerats på bilaga 2 och som omfattas av föreskrift A5, t.ex. friställning av ekar, ringbarkning, tillskapande av död ved, avverkning av planterade granskogar, samt åtgärder för att gynna skyddsvärda arter,
6. uppförande och underhåll av anläggningar och anordningar för allmänhetens friluftsliv. Befintliga och planerade anordningar och anläggningar framgår av bilaga 5,
7. att allmänheten ges tillträde till samtliga friluftsanordningar och stigar som markerats på bilaga 5, samt de delar av slottsparken som ingår i reservatet,
8. dokumentation och uppföljning av flora och fauna.

Alla virkessortiment, inklusive grenar och toppar (GROT), som tas ut från det område som markerats på bilaga 2, med stöd av föreskrifterna och skötselplanen, tillfaller naturreservatsförvaltaren.

Hävd av betesmark och öppethållande av åkermark ska ske i samverkan med berörda markägare.

C. Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom reservatet och om ordningen i övrigt inom reservatet

Utöver vad som i övrigt gäller är det förbjudet att utanför tomtmark (se bilaga 2):

1. ställa upp motorfordon, släp eller husvagn mer än ett dygn,

2. tälta på Ängsön. Förbudet gäller inte ordnad lägerverksamhet inom anvisat område på Ängsön (se bilaga 5) efter godkännande av naturreservatsförvaltaren,
3. förtöja eller lägga upp båt inom samma område mer än två dygn i följd,
4. skada eller förstöra berghällar (t.ex. genom eldning eller grillning),
5. elda annat än på särskilt anvisade platser, med undantag av medhavd grill eller fältkök. Undantaget gäller inte inom stängslade betesmarker.
6. fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar och skada vegetationen i övrigt, t.ex. genom att insamla örter, gräs, mossor, svampar, eller lavar, med undantag av matsvamp och bär,
7. insamla insekter och andra ryggradslösa djur,
8. medföra hund eller annat husdjur som inte är kopplat,
9. under perioden 1 april till 15 juli beträda, eller på annat sätt vistas inom 100 m från strandkanten på följande öar: Björkskär, Lilla Käringgrundet, Stora Käringgrundet, Flottgrundet samt Borsten (nordväst Gisselholmen). Se karta, bilaga 1a,
10. sätta upp tavla, skylt, affisch, eller permanent snitsla spår eller markeringar. Föreskriften ska inte gälla på tomtmark samt för befintliga sjömärken, vägmärken, informations- och anslagstavlor,
11. rida på markerade leder som ställts i ordning för fotvandring,
12. att åstadkomma störande ljud, t.ex. med ljudanläggning eller modellflygplan.

Undantag från föreskrifterna

Föreskrift C1-C3, C5, C8 och C12 gäller inte för markägare och innehavare av särskild rätt (t.ex. arrendator, hyresgäst eller innehavare av servitut) på berörd del av fastigheten. Föreskrift C6 gäller inte för markägare och innehavare av särskild rätt inom berörd del av fastigheten, utanför det område som markerats som skogsskydd på bilaga 2.

Föreskrifterna under A och C ska inte utgöra hinder för:

Generellt

- att naturreservatsförvaltaren eller den som arbetar eller agerar på uppdrag av naturreservatsförvaltaren utför de åtgärder som behövs för reservatets vård och skötsel i enlighet med fastställd skötselplan,
- att kommunen utför skötsel av friluftslivsanordningar, med tillhörande markytor, som godkänts av naturreservatsförvaltaren och som behövs för områdets vård och skötsel i enlighet med fastställd skötselplan,
- att markägare utför restaurerings- och skötselåtgärder i ängs- och betesmarker, samt på åkerholmar och andra öppna marker, som godkänts av

naturvårdsförvaltaren och som behövs för områdets vård och skötsel i enlighet med fastställd skötselplan,

- att det utförs nödvändiga åtgärder i samband med brandbekämpning.

Jordbruk, vägar och farleder

- skötsel av åker, invallningar, diken, mark- och luftledningar, fyrar och sjömärken, samt vägar. I skötseln av åker ingår brynröjning och dikesrensning efter samråd med naturreservatsförvaltaren. Grova ädellövträd får inte avverkas utan endast beskäras så att de inte växer in över åkern,
- skötsel av stigar och brukningsvägar, från väg eller brygga, till torp eller annat hus, får ske efter samråd med naturreservatsförvaltaren.
- djurhållare att ha tillsyn över betesdjuren och utföra nödvändiga skötselåtgärder kopplade till betesdriften, (t.ex. medföra okopplad vallhund, stängselunderhåll, röjning av buskar och sly, betesputsning mm),

Jakt och fiske

- för fiskerättsinnehavare att bedriva fiske enligt fiskelagstiftningen,
- att jaktarrendatorn skär bort låga kvistar och mindre buskar i anslutning till jaktpass. Mer omfattande åtgärder som egentliga siktröjningar omfattas inte av undantaget,
- att använda okopplad hund i samband med jakt,
- att sätta upp skyltar för att informera om att jakt pågår. Områden får dock inte avlysas genom skyltningen. Dessa skyltar ska sättas upp direkt före jakt påbörjas för dagen och tas ner direkt efter att jakt avslutas för dagen.

Inventeringar

- vetenskapliga undersökningar med syfte att öka kunskapen om de biologiska värdena och kulturmiljövärdena i området. För sådana undersökningar krävs dock Länsstyrelsens godkännande.

Ängsö slott

- åtgärder som anges i fastställda vårdplaner för byggnadsminnet Ängsö slott.

Länsstyrelsen erinrar om att föreskrifterna under C, enligt 7 kap. 30 § miljöbalken, gäller omedelbart även om beslutet överklagas.

Uppgifter om naturreservatet

Objektnamn	Ängsö
RegDOS-id	2 001 338
Skyddsform	Naturreservat
Kommun	Västerås
Län	Västmanlands län
Lägesbeskrivning	Öar, holmar och skär i Mälaren ca 20 km sydost om Västerås.
Karta:	Terrängkartan: 10H NV och 11 H SV

Naturgeografisk region: Nr 24 Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar och sjöbäcken
Kulturgeografisk region: Mälardalen
Fastigheter: Kurön 1:1, 1:2, 1:3, 1:4, 1:5, 1:6, 1:7, 1:8, 1:9, 1:10, 1:11, Ängsö gård 2:1, 2:2, 2:3, 2:4, 2:5, 2:6, 2:7, 2:8 och Ängsö prästgård 1:1
Förvaltare: Länsstyrelsen i Västmanlands län
Areal: 7224 ha

Syftet med naturreservatet

Naturreservatets syfte är att bevara områdets småskaliga och ålderdomliga natur- och kulturmiljöer med dess natur-, kultur- och rekreationsvärden.

Inom ramen för syftet ska:

- området bidra till att upprätthålla ett gynnsamt tillstånd för de Natura 2000-naturtyper som anmälts för det berörda Natura 2000-området med dess strukturer, funktioner och typiska arter samt bidra till att upprätthålla ett gynnsamt tillstånd för de Natura 2000-arter som anmälts för området.
- områdets nyttjande för forskning och undervisning främjas,
- jordbruket och friluftslivet främjas på för verksamheterna lämpliga områden under förutsättning att det är förenligt med reservatets syfte.

Syftet ska nås genom att:

- åtgärder vidtas för att bevara och främja den rika floran och faunan och det levande kulturlandskapet,
- områdets skyddsvärda natur- och kulturmiljöer bevaras genom föreskrifter som förhindrar skogsbruk och annan exploatering,
- ängsmarker och hagmarker hävdas genom slåtter och/eller bete,
- delar av de igenväxta ängs- och betesmarkerna restaureras
- agrara strukturer i odlingslandskapet underhålls, samt hålls fria från igenväxningsvegetation så att de framträder tydligt i omgivningarna,
- i skogar som markerats på bilaga 2 sker naturvårdande skötsel, tex tillskapande av död ved, friställning av naturvärdesträd och röjningar i brynmiljöer samt avveckling av enstaka barrskogsplanteringar i anslutning till odlingslandskapet och ädellövskogar,
- anläggningar för friluftslivet underhålls och uppförs vid behov för att kanalisera och underlätta vistelse i området, samt för att åstadkomma en god service för friluftslivet.

Beskrivning av området

Ängsö naturreservat är Västmanlands läns största naturreservat och omfattar hela Ängsö socken med huvudön Ängsön, samt ett antal andra öar holmar och skär. Området utgörs av ett varierat och småbrutet sprickdalslandskap med ett stort inslag av glest bevuxna hållmarker och lerslätter mellan hållmarkerna. Området präglas av det välbevarade och varierade odlingslandskapet med strandängar, ekhagar, och hållmarkstorrängar, men även skogslandskapet är varierat med ett stort inslag av hållmarkstallskogar.

Reservatet har präglats av att det, med undantag av Kuröhalvön, tillhört enbart en ägare i taget sedan medeltiden och att fastighetsstrukturen i huvudsak bibehållits. Ängsös topografi och ägoförhållanden har bidragit till att ålderdomliga brukningsformer bevarats i jordbruket. Ända in i detta sekel levde ålderdomliga brukningstraditioner kvar och spåren av dessa syns än i form av ekklädda åkerholmar, små brukningsenheter, strandängar och hagmark med lång kontinuitet. Bebyggelsen är starkt präglad av det f.d. fideikommisset med slottet som centrum. Arrendegårdar och ett 60-tal små torp med i de flesta fall rödfärgade träbyggnader, utgör ett karakteristiskt inslag i landskapsbilden.

Naturskogarna domineras av tallskogar, , men även ek- och ädellövskogar, blandskog och lövsumpskog förekommer i området.

Jordbruk bedrivs utöver på Ängsön även på Långholmen. Betesmarken domineras av de trädklädda betesmarkerna som i huvudsak är ekdominerade, men det förekommer även en många blandlövhagar med tex ek, björk, asp, rönn och tall. Därutöver finns många öppna betesmarker som i stor utsträckning har en artrik flora. Hållmarkstorrängarna har i länet sin huvudförekomst i området och här växer bland annat orkidén Adam och Eva. Fuktängar finns framförallt på Ängsöns och Långholmens södra del. Vid flera av de gamla torpen finns gamla kulturväxter, exempelvis paddfot, hjärtstilla och riddarsporre.

Skäl för beslut

Ängsö är ett av Sveriges största naturreservat som präglas av odlingslandskap. Hela naturreservatet ingår i Mälardalenregionens värdestrukturer, som är utpekade i de regionala strategierna för formellt skydd av skog i Västmanlands, Uppsala, Stockholms och Södermanlands län. Värdestrukturerens naturvärden är främst kopplade till ädellövskog, triviallövskog med ädellövinslag och hagmarker med ädellövträd.

Området är unikt, främst på grund av dess storlek och mångformighet och att det är en hel socken som i mycket hög grad bevarat sin ålderdomliga karaktär och ägostruktur. Såväl natur- som kulturlandskapet har i mycket hög utsträckning bevarats och återskapats till det utseende det haft på 1950-talet, men även längre tillbaka i tiden.

Ny kunskap har framkommit sedan reservatet bildades och förutsättningarna för skötsel och bevarande av områdets naturvärden har förändrats. Större delen av naturreservatet ägs av Westmannastiftelsen. Då Westmannastiftelsen har som syfte att bevara natur och landskapsbild, samt att gynna friluftsliv har områdets unika natur- kulturmiljö- och friluftslivsvärden kunnat bevaras och utvecklas i enlighet med skötselplanen till ett av Mälardalens mest välhävda och lättillgängliga odlingslandskap, utan att dessa i alla delar haft ett formellt skydd. Delar av barrskogarna där skogsbruk tidigare varit tillåtet har också utvecklat höga naturvärden.

För att syftet med naturreservatet ska kunna tryggas långsiktigt och de inom Natura 2000-området förekommande naturtyperna och arterna ska uppnå gynnsamt tillstånd behöver reservatsbeslutet, med tillhörande skötselplan revideras.

Prioriterade bevarandevärden

Naturvärden

Främst de stora arealerna artrika gräsmarker, hällmarkstorrängar, fuktängar och trädklädda betesmarker med ett stort inslag av hävdgynnade arter är av unik karaktär och av stor internationell betydelse. Totalt betas över 700 hektar inom naturreservatet. Det varierande landskapet gynnar fågellivet och i området häckar ca 100 arter. På de isolerade, ohävdade backarna med tunna jordlager finns luckiga ekskogar och ädellövskogar som hyser höga värden med många sällsynta insekter, svampar och lavar. Barrskogarna som till stor del består av hällmarkstallskogar har också utvecklat höga naturvärden, som delvis är knutna till gamla solexponerade tallar. Inslag finns även av slutna barrblandskogar som alltmer utvecklar naturskogsvärden. Mindre områden med lövsumpskog och översvämningsskog finns också.

Bete och slåtter som komplement till betet, är nödvändigt för att bevara områdets naturvärden. Skogarna har tidigare betats, men de saknar i huvudsak naturvärden som är knutna till bete. Enstaka skogar finns dock som lämpar sig för skogsbete.

Träden i betesmarkerna och i de igenvuxna betesmarkerna (främst ekskogar) saknar dock skydd i naturreservatsbeslutet mot avverkning och det är därför mycket angeläget att utöka det område som omfattas av förbud mot att slutavverka, gallra, röja mm så att dessa ges ett formellt skydd inom större delen av reservatet. Det är även viktigt att plantera ek för att säkerställa en förnygring i vissa betesmarker.

Skogsbruk har under senare år skett i begränsad omfattning på öarna Hallingen, Fagerön, Måholmen och Långholmen under senare år. Skogar med höga naturvärden har därigenom utvecklats i ett flertal bestånd i de områden som omfattas av skogsbruksplan. Vid basinventeringen har barrskogar av naturtypen västlig taiga avgränsats på de stora öarna, och i vissa mindre områden på Ängsön. I dessa områden behövs ett utökat skydd av skog i de delar som nu har höga naturvärden och som utgörs av Natura 2000-naturtypen västlig taiga.

Kulturmiljövärden

Ängsös kulturhistoriska värde utgörs av den unika helhetsmiljön som sammantaget innehåller välbevarade och tydliga uttryck för mer än tusen års kontinuerlig markanvändning. Detta har i huvudsak skett inom ramen för ett strikt hierarkiskt och så gott som självstyrande samhällssystem. Uttrycken för den hierarkiska samhällsordningen återfinns i bebyggelsemiljöerna där byggnadernas läge, storlek, konstruktion och utformning tillsammans med de omgivande markernas fördelning, utbredning och avgränsning samt ingående kulturlämningar medverkar till upplevelsen och förståelsen av den ekonomiska, tekniska, sociala och kulturella utvecklingen.

Bebyggelsen på Ängsö är genomgående välbevarad med få större och sentida förändringar. Det gäller både bostadsbebyggelsen och ekonomibebyggelsen. På Ängsö finns ekonomibyggnader med en bevarandegrad som har få motsvarigheter i övriga länet. Det goda skicket gör det lätt att avläsa både material och metoder från olika tidsepoker i de olika byggnaderna, vilket kan utgöra underlag för restaureringsinsatser i olika sammanhang. Här finns i ett och samma område bebyggelse från alla samhällsskikt.

Odlingslandskapets strukturer och rumsliga indelning är välbevarad. I delar av området är även den rumsliga indelningen av landskapet från 1600-talet välbevarad. Jämfört med 1950-talets kulturlandskap utgörs all åkermark idag av öppen mark och i huvudsak betas all annan öppen eller halvöppen mark.

Detta bidrar sammantaget till upplevelsen och förståelsen av tidigare generationers liv och villkor, inte bara på Ängsö utan även i stora delar av Sverige.

För att bevara de unika kulturmiljövärden som är knutna till de gamla torpen och gårdarna är det angeläget att införa ett starkare skydd för särskilt välbevarad och autentisk bebyggelse i reservatet. De delar av bebyggelsen som är autentisk och tidstypisk och i huvudsak har kvar sitt ursprungliga utseende (inklusive fönster och fasadbeklädnad) eller är av en i länet ovanlig typ pekas ut som "särskilt värdefull bebyggelse" och får ett starkare skydd än övrig bebyggelse. Utöver de byggnader som pekats ut på bilaga 4 som särskilt värdefulla finns höga kulturmiljövärden även vid två privatägda bebyggelsemiljöer, torpmiljön Roligheten på fastigheten Ängsö 2:5 och huvudbyggnaden med tillhörande flyglar på fastigheten Kurön 1:1. För att bevara de kulturmiljövärden som är knutna till tomtmarkerna införs tillståndsplikt för att schakta eller fylla mer än 0,5 meter i höjdled.

Friluftslivsvärden

Området är mycket värdefullt för friluftslivet och nyttjas i mycket stor omfattning av allmänheten, i synnerhet reservatets västra del. Såväl läget vid Mälaren som landskapets mångformighet och det rikliga utbudet av anläggningar för friluftslivet bidrar till detta.

Gränserna för reservatet ändras vid Ängsö slott. Alléerna söder om Ängsö slott nyttjas i mycket hög utsträckning av allmänheten för promenader ner mot

Mälaren. Föreskrifterna för byggnadsminnet reglerar inte allmänhetens tillträde till stigarna genom alléerna. Reservatet behöver därför utvidgas till att omfatta alléerna söder om slottet. Länsstyrelsens rätt att anlägga och vidmakthålla de friluftsanordningar som finns i området förtydligas, liksom rätten att gå på gångarna genom slottsparken.

Upphävande av tidigare beslut

Till stora delar motsvarar det nya beslutet tidigare beslut, men vissa föreskrifter har tagits bort eller ändrats. Likaså ändras stavningen av reservatet av praktiska skäl.

Stavningen av reservatets namn ändras då stamfastigheten, som utgör huvuddelen av reservatet stavas Ängsö och huvudön i reservatet stavas Ängsön. Även byggnadsminnet för slottet använder denna stavning "byggnadsminnet Ängsö slott". I de ursprungliga beslutet om bildandet av "Ängsö naturpark" används också denna stavning.

Några av A-föreskrifterna har tagits bort då de överlappar andra föreskrifter eller omfattas av nationell lagstiftning. Förbuden mot att anlägga campingplats, uppställningsplats för båtar m.m. och förbudet att uppföra master tas bort då detta omfattas av andra föreskrifter. Förbudet mot att lägga igen öppna diken tas bort då detta omfattas av det generella biotopskyddet.

Ett antal C-föreskrifter tas bort då flera motsvaras av nationell lagstiftning som ger ett tillräckligt skydd och andra föreskrifter kan uppfattas som hämmande för friluftslivet. Förbudet mot att framföra motordrivet fordon utanför upplåtna vägar och platser liksom förbudet att döda och insamla grod- och kräldjur och förbudet mot att medvetet störa djurlivet upphävs då den nationella lagstiftningen ger ett tillräckligt skydd. Ön Skrattan har under senare år inte haft en häckfågelfauna som motiverar ett beträdnadsförbud. Förbudet mot att tälta i reservatet, med undantag av på öarna Hallingen och Långholmen, ändras så att tältning blir tillåten i hela reservatet utom på Ängsön. På öarna utanför Ängsön saknas motiv för att förbjuda tältning. Förbudet mot att ställa upp husvagn eller husbil ändras så att man får ställa upp motordrivet fordon, släp eller husvagn under maximalt 1 dygn. Förbudet mot att göra upp eld annat än på anvisade platser ändras så att det blir tillåtet att grilla i medhavd grill i stora delar av reservatet och samtidigt förtydligas att användande av fältkök får ske. Möjligheterna att bedriva ett rörligt friluftsliv förbättras genom dessa ändringar, samtidigt som detta inte bedöms påverka områdets naturvärden negativt. Förbudet mot att starta och landa med luftfarkost tas också bort då detta förbud inte är nödvändigt för att uppnå syftet med reservatet.

Då det skyddade områdets gräns kommer att ändras väsentligt krävs ett nytt reservatsbeslut. Som föreliggande beslut är utformat kommer det att innebära att föreskrifterna förtydligas och kompletteras. Skyddet av byggnader, skog och trädklädda betesmarker förstärks därigenom, liksom möjligheterna att bedriva friluftsliv. För att undvika att två naturreservat med gällande föreskrifter överlappar varandra upphäver Länsstyrelsen det äldre beslutet med tillhörande

föreskrifter och skötselplan. Länsstyrelsen anser inte att ett upphävande av det äldre beslutet är ett avsteg från skyddet. Länsstyrelsen anser tvärtom att det nya beslutet för naturreservatet kommer att förbättra förutsättningarna för att områdets natur-, kultur- och friluftslivsvärden ska bevaras i området på lång sikt.

Länsstyrelsen finner att det finns synnerliga skäl att med stöd av 7 kap. 7 § miljöbalken upphäva det tidigare beslutet och fatta ett nytt beslut om naturreservat med ovannämnda syfte.

Miljökvalitetsmål

Revideringen av beslutet kommer att bidra till uppfyllandet av miljömålen levande skogar, ett rikt odlingslandskap, ett rikt växt- och djurliv, och god bebyggd miljö.

Natura 2000

Reservatet är ett Natura 2000-område (SE025009). Länsstyrelsen bedömer att Natura 2000-områdets tillstånd kommer att gynnas av revideringen av naturreservatsbeslutet.

Riksintressen

Hela Ängsöarkipelagen är utpekad som riksintresse för naturvården och friluftslivet (3:6 MB). Huvudön Ängsön är också utpekad som riksintresse för kulturmiljövård. Delar av området ingår även i riksintresset "Mälaren med öar och strandområden" (4:2 MB). Området är även av riksintresse för Natura 2000.

Intresseprövning

Länsstyrelsen har i enlighet med 7 kap. 25 § miljöbalken prövat och funnit att de reviderade föreskrifterna inte går längre i inskränkning av enskilds rätt att använda mark och vatten, än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Ärendets handläggning

Ängsö fridlystes av Länsstyrelsen som naturpark den 8 april 1960 med stöd av 1952 års naturskyddslag. Fridlysningen omfattade enligt Länsstyrelsens beslut fideikommisset tillhöriga delar av huvudön Ängsön samt även övriga öar i Ängsö socken som ingick i fideikommisset. Länsstyrelsen föreskrev bland annat att området "må icke utnyttjas för fritidsbebyggelse". Den 17 maj 1960 utökades genom Länsstyrelsens beslut naturparken med de 346 ha av Ängsön som inte ingick i fideikommisset, nämligen med fastigheterna Prästgården 1:1 och Kurö 1:1 och 1:2, de två sistnämnda fastigheterna ingår numera i Ängsö socken. Även för denna utökning infördes förbud mot uppförande av fritidsbebyggelse. Genom övergångsbestämmelserna i 1964 års naturvårdslag blev hela området naturreservat.

Naturreservatet ombildades till ett modernt naturreservat genom Länsstyrelsens beslut den 3 februari 1993. De områden vid Prästgården och Ängsö slott, som utgör byggnadsminnen, ingick inte i naturreservatet. Reservatsbeslutet

överklagades och vann laga kraft genom regeringens beslut den 1 september 1994. Länsstyrelsen beslutade den 27 maj 2009 att införa ett avstyckningsförbud på Ängsö.

Området är av europeiskt intresse och ingår i EU:s nätverk av skyddade områden, Natura 2000, med hänsyn till såväl fågeldirektivet som art- och habitatdirektivet.

Under 2009 inledde Länsstyrelsen en dialog med Westmannastiftelsen om en revidering av naturreservatsbeslutet mot bakgrund av att Westmannastiftelsen förberedde en försäljning av fastigheten Ängsö 2:1 som utgör huvuddelen av naturreservatet. Syftet var främst att så långt möjligt säkerställa skyddet av odlingslandskapet inklusive de igenvuxna betesmarkerna med ädellövskog, men även friluftslivets tillträde till slottsparken och de unika kulturmiljövärden som är knutna till den välbevarade bebyggelsen inför en försäljning. Även på de privata fastigheterna Kurö 1:1, samt på Ängsö Prästgård 1:1 finns skogar av Natura 2000-naturtyperna ädellövskog och ekskog som inte omfattas av förbud mot skogliga åtgärder. För dessa områden införs inte förbud mot skogliga åtgärder då markägaren tills vidare inte vill att dessa ska omfattas av reservatsföreskrifter. Dessa områden omfattas dock av tillståndsplikt enligt Natura 2000.

Ett utkast reviderade föreskrifter presenterades för Westmannastiftelsen i juni 2009. Därefter har inventering och klassning av byggnader med särskilt höga kulturmiljövärden skett. Föreliggande beslut med tillhörande skötselplan har föregåtts av en omfattande dialog med Westmannastiftelsen och Västerås kommun, men även övriga berörda markägare.

Samråd

Samråd har enligt 26 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ägt rum med Naturvårdsverket och Skogsvårdsstyrelsen, samt enligt 25 § nämnda förordning med Västerås kommun.

Konsekvensutredning

Länsstyrelsen har enligt 4 § förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning utrett föreskrifternas kostnadsmässiga och andra konsekvenser och dokumenterat dessa i en konsekvensutredning daterad den 17 november 2011.

Remiss

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken har enligt 24 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. förelagts att inom en tid av en månad yttra sig över förslag till beslut om revidering av naturreservatet Ängsö. Förslaget till beslut har därutöver sänts på remiss till flera myndigheter och organisationer.

Remissyttranden

Westmannastiftelsen som äger större delen av reservatet är positiv till nya föreskrifter och skötselplan, men har efterfrågat vissa förtydliganden i beslut och skötselplan.

Curt Rostad, ägare till Ängsö Prästgård 1:1, har motsatt sig föreskriften om avstyckningsförbud samt föreskrifterna om att tåla hävd av betesmark och öppethållande av åkermark. Därutöver har de framfört synpunkter på ändringarna av föreskrifterna om eldning, uppställning av motordrivet fordon och föreskriften om allmänhetens tillträde till friluftslivsanordningarna. Vad gäller avstyckningsförbudet har Curt Rostad anført att fastighetsbeteckningen ändrats för hand, efter att beslutet fattats. För avstyckningsförbudet finns ett beslut som har vunnit laga kraft. Länsstyrelsen anser att den rättelse som har skett i marginalen på beslutet om avstyckningsförbud är en rättelse enligt 27 § förvaltningslagen på grund av en felskrivning av fastighetsbeteckningen. Den fastighetsbeteckning som ursprungligen angavs omfattas inte av naturreservatet varför det torde varit uppenbart att det varit fråga om en ren felskrivning. Föreskrifterna om att förpliktelse att tåla hävd av ängs- och betesmarker samt öppethållande av åkermark finns även i gällande beslut. Länsstyrelsen har i beslutet förtydligat att dessa åtgärder ska ske i samverkan med berörda markägare. I det remitterade förslaget föreslogs ett undantag från förbudet mot eldning för medhavd grill eller fältkök. Curt Rostad anser vidare att detta skulle leda till mer nedskräpning och risk för att deras djur skadas om detta tillåts. Länsstyrelsen anser att det är angeläget att inte begränsa friluftslivet mer än nödvändigt, samtidigt som det är viktigt att beakta risken för skador på betande djur från kvarlämnade engångsgrillar i betesmarker. Föreskriften har därför ändrats efter remissen så att grillning inte får ske i betesmarker och föreskriften om allmänhetens tillträde till friluftslivsanläggningarna har förtydligats.

Fredrik Schuberth har angett ett antal föreskrifter som fastigheten Kurö 1:1 bör befrias ifrån, samt att ett område vid Berghäll bör betraktas som tomtmark. De föreskrifter som berör Kurö är i huvudsak oförändrade jämfört med dagens beslut, med undantag av att det införs en ny föreskrift för avverkning av alléträd i direkt anslutning till bebyggelse. Avgränsningen av tomtmark har justerats vid Berghäll.

Per Vidlund har inkommit med synpunkter på beskrivningen av fisket och de problem som avstyckningsförbudet innebär för hans verksamhet.

Carharina Piper har anført att föreskriften om allmänhetens tillträde till friluftslivsanläggningarna bör förtydligas. Catharina har även framfört att föreskrifterna om förbud mot att starta och landa med luftfarkost ej bör tas bort då det redan är stora störningar med överflygande plan. Även Catharina Piper anser att förbudet mot eldning, annat än på anvisade platser ej bör ändras på grund av den ökande nedskräpningen. Kajsa Westermarck och Carl Piper har därutöver angett att det ska vara tillåtet att med snitsel markera jaktpass. Detta har inarbetats i beslutet. I övrigt framför de samma synpunkter som Catharina Piper.

Ulf Jansson har kommenterat skötselplanen och ifrågasatt skötselinriktningen mot naturskog i stora delar av skogen, trots att denna tidigare varit hårt brukad. Bertil och Barbro Ahlqvist har haft synpunkter på främst föreskrifterna om att ändra befintliga byggnader och att uppföra anläggningar. Sven Blomvist har anført synpunkter på skötseln av byggnader och friluftslivsanläggningar mm på

Gisselholmen. Margareta Tideström har föreslagit att ytterligare ett hus vid Löttorp bör betraktas som särskilt värdefullt, vilket har inarbetats.

Naturvårdsverket har haft synpunkter på utformningen av beslutet och motsatt sig att reservatet upphävs för av Ängsö kyrka och Ängsö kyrkogård. Dessa delar av reservatet upphävs därför ej.

Västerås Stad är positiv till revideringen av beslutet och har därutöver haft synpunkter på bland annat ansvarsfördelningen mellan kommunen och Länsstyrelsen, vilket förtydligats ytterligare i skötselplanen.

Vattenfall har beskrivit sin verksamhet i området och föreslagit flera undantag från föreskrifterna. Då det ett undantaget för skötsel av mark- och luftledningar anser Länsstyrelsen att inga ytterligare undantag är nödvändiga.

SGU, Trafikverket, Skogsstyrelsen, Mälarenergi, Sjöfartsverket, Västmanlands ornitologiska förening samt Polisen har inkommit med yttrande utan erinran.

Upplysningar

Beträdnadsförbud

Skären Gimpelstenarna är genom beslut av Länsstyrelsen den 19 december 1984 fågelskyddsområde med beträdnadsförbud för allmänheten under perioden den 1 april - 15 augusti.

Natura 2000

Livsmiljöer och arter som är utpekade enligt Natura 2000 ska uppnå eller bibehålla ett gynnsamt tillstånd. Detta innebär att verksamheter eller åtgärder som kan orsaka betydande störning på områdets livsmiljöer, kräver tillstånd enligt 7 kap 28 a § miljöbalken.

Dispens från föreskrifterna mm

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 7 § miljöbalken medge dispens från meddelade föreskrifter om förbud för naturreservatet.

Strandskydd

Vissa delar av reservatet är beläget inom område där strandskyddsbestämmelser gäller enligt 7 kap. miljöbalken. Avgränsningen av tomtmark i detta beslut är inte anpassad till strandskyddslagstiftningen, utan efter reservatets behov.

Biotopskydd

Landskapselement i jordbrukslandskapet som skyddas av biotopskydd enligt 7 kap 11 § miljöbalken förekommer i stor utsträckning i området. Bland annat förekommer alléer, odlingsrösen, stenmurar, åkerholmar, småvatten och våtmarker i området. Inom biotopskyddsområde får inte bedrivas verksamhet eller vidtas åtgärder som kan skada naturmiljön.

Insektsangrepp mm

Vindfällan och stormskadad skog ska lämnas i de delar som omfattas av föreskrift A5. Det ansvar som markägaren har enligt 29 § skogsvårdslagen är statens ansvar inom de delar där skogsbruk är förbjudet.

Kulturmiljövärden

Enligt 1 kap. 1 § lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. (KML), ska enskilda såväl som myndigheter visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete ska se till att skador på kulturmiljön såvitt möjligt undviks och begränsas. Bestämmelserna är tillämpliga på kulturhistoriska lämningar. Enligt 2 kap. KML krävs tillstånd för att rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning. Hänsyn är även påkallad enligt 30 § skogsvårdslagen.

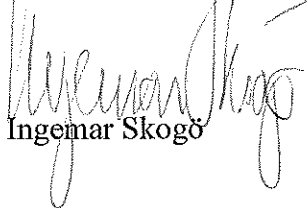
Byggnadsminnet Ängsö slott ligger delvis i naturreservatet och skyddas enligt 3 kap. KML. Ängsö kyrka skyddas enligt 4 kap. KML.

Vattenlagstiftning

Enligt 11 kap. 9 § MB krävs tillstånd för all vattenverksamhet. Enligt 19 § förordningen (1998:1388) om vattenverksamhet m.m. ska viss vattenverksamhet istället anmälas till länsstyrelsen. Det gäller t ex uppförande av anläggning, fyllning, pålning, grävning, schaktning, muddring eller liknande i sjöar och vattendrag.

I ärendets slutliga handläggning har deltagit landshövding Ingemar Skogö, beslutande, och naturvårdshandläggare Carl Hanson, föredragande, samt

länsråd Sofia Wallström,
enhetschef Anna Olofsson,
chefsjurist Caroline Wall,
antikvarie Patrick Björklund
planhandläggare Oskar Vikman,
vattenhandläggare Gunilla Alm,
länsfiskekonsulent Sven-Erik Åkerman,
lantbrukskonsulent Robert Ström,

Ingemar Skogö

Carl Hanson

Bilagor

- 1a Beslutscharta, reservatsgräns och beträdnadsförbud
- 1b Beslutscharta, reservatsgräns vid Ängsö slott och Prästgården

- 2 Beslutskartor, skogsskydd och tomtmark
- 3 Beslutskarta, åker
- 4 Beslutskartor, särskilt värdefulla byggnader
- 5 Beslutskarta, friluftslivsanordningar
- 6 Skötselplan med bilagor
- 7 Beslut om kungörelsedelgivning
- 8 Hur man överklagar